
Κωσταντίνος Βλάχος **Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών**

Αθήνα 17 Ιανουαρίου 2002

Ο Πτεράρχος **Κωσταντίνος Δαβάκης**

Η μορφή του Πτεράρχου Κωσταντίνου Δαβάκη αποτελεί μία από τις λίγες προσωπικότητες της νεωτέρας ελληνικής ιστορίας και δια τούτο η προσέγγιση και αξιολόγησή της επιβάλλεται να επιτελεσθεί με ενδελέχεια και εντελώς ιδιαίτερη φροντίδα. Έτσι, για απόδοση δίκαιης τιμής στο πρόσωπό του και για αντικειμενική αποτίμηση της ζωής και του έργου του, επιβάλλεται, νομίζω, η αποφυγή των συνήθων - εξωραϊσμών και επαίνων, όταν μάλιστα το τιμώμενο πρόσωπο έφυγε από κοντά μας, αλλ' όμως ζει στην ιστορία του τόπου μας. Κρίνεται συνεπώς σκόπιμο και αναγκαίο όπως οι κρίσεις και αποτιμήσεις μας για τον Κωνσταντίνο Δαβάκη, θεμελιωθούν πάνω στα ήθη και στις παραδόσεις της ιστορίας του Ελληνισμού, αφού οι ιστορικές παραδόσεις του έθνους μας κατελάμβανον πάντοτε, για όσους τον ε γνώρισαν, το κέντρον της ζωής και της συνειδήσεώς του. Άλλωστε, η αναφορά του στην Ελλάδα ήταν συνήθως αναπόφευκτη, εάν μη και επιβεβλημένη και σ' αυτόν ακόμη τον καθημερινό λόγο του, δεδομένου μάλιστα ότι όλη του η σκέψη και δραστηριότητα, αλλά και ολόκληρη η ζωή του εστρέφετο, σχεδόν μονοδιάστατα και αποκλειστικώς, γύρω από την πατρίδα και εστιάζετο ειδικώτερον στην υπεράσπισή της, στην περίπτωση οιασδήποτε πολεμικής απειλής της ελευθερίας της.

Ακριβώς, η καθημερινή αυτή αναφορά στην Ελλάδα σε συνάρτηση μάλιστα με το ιστορικό της παρελθόν και, ιδίως, με τις περί πολέμου παραδόσεις της, ήταν όντως βιωματική για τον Κωσταντίνο Δαβάκη. Διέσωζε δηλαδή και διεφύλαττε ο ίδιος ως καλός κι αγαθός πατριώτης την παμπάλαια αντίληψη ηρώων και μαρτύρων της φυλής μας ότι ο πόλεμος και, πρωτίστως, η υπεράσπιση της πατρίδος ήταν γεγονός πραγματικώς και αντικειμενικώς άξιο μνείας, ενώ στην καθ' ημέραν ζωή ο πόλεμος απετέλει μόνιμη και σταθερά μέριμνα όλων των πολιτών, αφού

σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τομείς επεβεβαιούτο η επιβλητικότητα του πολεμικού ιδεώδους. Στην θρησκευτική, επίσης, ζωή κάθε θεότης του Ολύμπου ήταν προικισμένη με μία ιδιαίτερη στρατιωτική λειτουργία και αποστολή.

Κι όμως παρά τον πολεμικό αυτόν ακτιβισμό ο Έλληνας της κλασικής, αλλά και της μεταγενεστέρας εποχής δεν ημπορεί να χαρακτηριστεί ως homo militaris, υπό την έννοια της αρεσκείας στη βία και την παραβίαση των κανόνων της δικαιοσύνης και της ευπρεπείας. Και τούτο διότι ο ελληνικός πολιτισμός υπήρξε κατά βάσιν ένας πολιτισμός του ήθους και, βασικώς, της τιμής προς τον άνθρωπο, μιας “τιμής” που κερδίζει και κατακτά ο άνθρωπος προσωπικώς, και κυρίως στο πεδίο της μάχης*, προκειμένου να διατηρήσει στο διηνεκές το όνομά του, την υπόληψή του, την εικόνα του ρωμαλέου σθένους και της ανωτερότητας του προσώπου του, για την οποία ο ποιήτης των νεωτέρων χρόνων προσφυώς θα επισημάνει ότι:

*“Και περισσότερη τιμή τους πρέπει
όταν προσβλέπουν (και πολλοί προσβλέπουν)
πως ο Εφιάλτης θα φανεί στο τέλος,
κι’ οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.”*

Υπογραμμίζεται δηλαδή, ότι η ούτως νοουμένη έννοια της “τιμής”, για τον ελληνικό κόσμο, εδράζεται επί της αιδημοσύνης και της αξιοπρεπείας του ανθρώπου.

Και είναι αυτή μόνη που εξασφαλίζει στο άτομο την αθανασία, αφού το καθιστά αθάνατο στη ζώσα μνήμη των επιγενομένων.

Βεβαίως σε συνάφεια προς τα ανωτέρω, δεν πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι ο πτέρραρχος Κωνσταντίνος Δαβάκης, καταγόμενος από την ιστορική Μάνη ήταν απόγονος αγωνιστών του 1821 και γόνος Μακεδονομάχων, που είχαν πλούσιο πατριωτικό παρελθόν και παράδοση για τους αγώνες του έθνους και τις θυσίες τους υπέρ της ελευθερίας.

Μέσα στο περίγραμμα αυτό καθιστάται νοητή η καθόλου προσωπικότης του και, ιδιαιτέρως, το απaráμιλλο θάρρος και ο ηρωισμός τον οποίο ο ίδιος, ως ηγέτωρ της αποστολής, και οι συνάδελφοί του, πιλότοι - υπαξιωματικοί, επέδειξαν κατά το αλησμόνητο εκείνο πρωινό του Απριλίου του 1941, όταν έσωζαν από βεβαία καταστροφή πέντε ελληνικά αεροσκάφη εν μέσω του ολέθρου, τον οποίο εξαπέλυον τότε στον ελληνικό ουρανό τα γερμανικά “στούκας”. Ως γνωστόν, τα διασωθέντα

αυτά αεροσκάφη απετέλεσαν το βασικό πυρήνα για τη σύσταση της πρώτης Ελληνικής Μοίρας στη Μ. Ανατολή, της 13ης Μοίρας, αλλά προπαντός διέσωσαν το γόητρο και την τιμή της πατρίδος στο συνεχιζόμενο αγώνα των συμμάχων και του ελευθέρου κόσμου.

Το γεγονός της διασώσεως των αεροσκαφών αυτών ήταν πράγματι ένας ανυπέρβλητος και απaráμιλλος ηρωισμός. Τις λεπτομέρειες ασφαλώς θα εκθέσουν και αναλύσουν άλλοι, ειδικότεροι του γράφοντος. Όμως, ο ίδιος καταθέτω ως προσωπική μαρτυρία, την οποία δεν άκουσα αλλά έζησα ως αυτόπτης, και την οποία ασφαλώς δύνανται και πλείστοι άλλοι ηλικιωμένοι να καταθέσουν, προκειμένου οι νεώτεροι να έχουν μία γεύση της πραγματικότητας της εποχής εκείνης. Όταν δηλαδή, κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο τα γερμανικά αεροπλάνα καθέτου εφορμήσεως εβυθίζοντο από το διάστημα και με ακρίβεια κατέστρεφον τους διάφορους στόχους εξησθένουν και κατέρρεον ακόμη και οι πιο τολμηρές δυνάμεις του ανθρώπου, εξεμηδενίζοντο οι αντιστάσεις του και, γενικώς, παρέλυον τα πάντα. Ήμουν τότε μαθητής Δημοτικού σχολείου και κατοικούσα στην περιοχή μεταξύ του Ασυρμάτου Θησείου και του σιδηροδρομικού σταθμού Ρουφ, που απετέλουν προφανώς στόχους αεροπορικών επιδρομών του άξονος. Ένας τρόμος, που είχε φωλιάσει στην ψυχή μου από την βοή των "στούκας", έχει ακόμη τις ρίζες του μέσα μου και, έκτοτε, η όλη εικόνα με συνοδεύει ανεξίτηλα. Τα "στούκας" υπερίπταντο σε πολύ χαμηλό ύψος, γεγονός που τους εξησφάλιζε ακριβέστατη εποπτεία των πάντων. Εβλεπε έτσι κανείς, από γης, τον ιπτάμενο αεροπόρο να εφορμά καθέτως κι ενόμιζε ότι αυτός τον εσκόπευε κι ήταν ο στόχος του. Ενθυμούμαι με κάθε λεπτομέρεια τις οξύχες και εκκωφαντικές αυτές καταβυθίσεις των "στούκας" καθώς ευρισκόμουν, συμπτωματικώς, στην ταράτσα του σπιτιού μας κι έτρεχα με συγκρατημένη αναπνοή και αίσθημα φόβου να κρυφτώ όπως-όπως. Οι πάντες ανεζήτουν καταφύγιο κι έσπευδον να προφυλαχθούν και μόνον ένας ψυχομένος ήταν δυνατόν να υψώσει το ανάστημά του και να δείξει την παρουσία του.

Σε μία τέτοια συγκεκριμένη περίπτωση ο πτέραρχος Κωνσταντίνος Δαβάκης αψηφώντας τον, σχεδόν, βέβαιο κίνδυνο της ζωής του και υπερβαίνοντας τα όρια της κοινής ορθοφροσύνης είχε την ψυχική δύναμη, τόλμη και καρτερία να αντιδράσει και να ενεργοποιηθεί για την "τιμή της πατρίδος"**. Την ψυχική αυτή δύναμη αντλούσε από το σταθερό, αλλά και ανήσυχο φρόνημα του που δεν ήταν άλλο από την αγά-

πη και την λατρεία προς την Πατρίδα. Αυτό το βιωματικό φρόνημά του δεν απετέλει μέρος της ζωής του. Ήταν, ουσιαστικώς όλη του η ζωή και αυτό ακτινοβολούσε η προσωπικότης του και ο πομπώδης και μεγαλεπήβολος λόγος του. Με βάση την ανάλυση αυτή, είναι δυνατόν να κατανηθεί το αδιανόητο, για εκείνες τις ώρες, τόλμημά του που εκτός των άλλων, τον συνέδεε διαχρονικώς με τις πολεμικές παραδόσεις του έθνους. Άρπαξε κυριολεκτικώς από βέβαιη ολοκληρωτική καταστροφή ένα διάτρητο από τους πολυβολισμούς των γερμανικών “στούκας” αεροπλάνο, αφού το αεροσκάφος το οποίο επρόκειτο να αεροπλοηγήσει ήδη κατεκαίετο, και παραθεωρώντας την οιαδήποτε ασφάλεια πτήσεως και πτητική δεοντολογία διέφυγε στη Μ. Ανατολή. Ήταν κι αυτό ένα κατόρθωμα που διέσωζε το όνομα, την τιμή και την αξιοπρέπεια της πατρίδος, στο πεδίο της μαχόμενης ανθρωπότητας για την ελευθερία από το φόβο και την ανάγκη.

Η εξέλιξη και οι θέσεις που κατέλαβε, εν συνεχεία, στο στράτευμα συνέτειναν ώστε να αναδειχθεί ως ένας διορατικός και δημιουργικός ηγέτωρ και, προπαντός, ένας τίμιος ίκαρος, φειδόμενος το χρήμα του λαού και του έθνους και αξιοποιών με την επίνοια και τις ικανότητες του, τις ανύπαρκτες λόγω ελλείψεως υλικών μέσων μαχητικές δυνατότητες των ελληνικών αεροσκαφών.

Αλλ’ επίσης και στην καθ’ ημέραν ζωή εδείχθη γενναίος και ειλικρινής. Και σε πλείστες μάλιστα περιπτώσεις, χωρίς να δειλιάζει, ουδέ ενώπιον δικτατόρων, να αρθρώνει, ως αμφίστομον μάχαιραν, τον λόγον του και με οξυδέρκεια πολιτικού ηγέτορος προειδοποιούσε και περιέγραφε το ζοφερό μέλλον. Ήταν, όμως και “αριστοκράτης” στο ήθος και ευγενής στους τρόπους συμπεριφοράς, αλλά και άνδρας με γνήσιο δημοκρατικό φρόνημα. Γι αυτό και ήταν ανώτερος από κάθε μικροπολιτική σκοπιμότητα κι επεσήμαινε, όπως είμαι σε θέση να γνωρίζω ότι: *“και μεταξύ αυτών (των αντιφρονούντων) υπάρχουν αληθινοί πατριώτες προσβλέποντες στο καλό της πατρίδος”*.

Εξάλλου η φωνή του είχε μία βροντερή χροιά κι όταν μιλούσε για εθνικά θέματα γινόταν ολύμπιος. Ο πτέραρχος Κωσταντίνος Δαβάκης δεν ήταν παρά αγνός μαχητής, δεν ήταν τυχαίος και κατά συγκυρίαν υπερασπιστής της ελευθερίας του έθνους. Ήταν “ψυχή τε και σώματι” εστρατευμένος και αφιερωμένος στην υπηρεσία της πατρίδος, έντιμος, ανιδιοτελής, μη σπουδαιολογών δι’ εαυτόν, υψηλόφρων και, παρά ταύτα, ταπεινός στο φρόνημα, καταφύγιο και πατέρας των συνεργα-

τών του και των αδυνάτων , φρουρός της εννόμου τάξεως και υπόδειγμα ήθους και εργατικότητας.

Ούτως, αναδεικνύεται και σήμερον ως απaráμιλλο διαχρονικό πρότυπο ταγού της πατρίδος και φάρος ποδηγετών όλους μας, και ιδίως τους νεωτέρους, για την πιστή άσκηση και επιτέλεση των καθηκόντων μας έναντι της πατρίδος και του συνόλου της ανθρωπίνης κοινωνίας. Πάντα δε ταύτα, σε μία μάλιστα εποχή ενσυνειδήτου εκπτώσεως και περιθωριοποίησης της αρετής και των ηθικών αξιών της ζωής.

* : Στα πλαίσια αυτά οι Αθηναίοι μετά την ήττα στη Χαιρώνεια (338) της Βοιωτίας εξήγησαν να λογοδοτήσουν οι πολίτες εκείνοι που εδειχναν συμπτώματα αδυναμίας ή δειλίας. *

** : Επί του προκειμένου, για την αντίληψη και κατανόηση του φρονήματος και της ψυχικής φορτίσεως του Κων/νου Δαβάκη, ισχύουν τα του Λυσίου : " ει μεν γαρ οίον τε ην τοις τους εν πολέμω κινδύνους διαφυγούσιν αθανάτους είναι τον λοιπόν χρόνον, άξιον ην τοις ζώσιν τον άπαντα χρόνον πενθείν τους τεθνεώτας... Και γαρ αγήρατοι μεν αυτών αι μνήμαι, ζηλωταί δε υπό πάντων ανθρωπων αι τιμαί, οι πενθούντες μεν διά την φύσιν ως θνητοί, υμνούνται δε ως αθάνατοι διά την αρετήν... Εγώ μεν ουν αυτούς και μακαρίζω του θανάτου και ζηλώ, και μόνοις τούτοις ανθρωπων οίμαι κρείττον είναι γενέσθαι, οίτινες, επειδή θνητών σωμάτων έτυχον, αθάνατον μνήμην διά την αρετών αυτών κατέλιπον..." (Επιτάφιος τοις Κορινθίων βοηθοίς 78 - 81).